

Association Internationale Aphasie (AIA)

Hvad er afasi?

For et stykke tid siden er du sikkert blevet konfronteret med afasi for første gang. I starten rejser afasi spørgsmål som: Hvad er afasi, hvordan udvikler det sig og hvilke nye problemer vil ske?

Hvad er afasi?

Alle mennesker bruger sprog. Tale, finde de rigtige ord, forstå, læse, skrive og at gestikulere er en del af vores sprogbrug. Hvis én eller flere dele af sprogbrugen stopper med at fungere korrekt på grund af en hjerneskade, kaldes det afasi. Afasi – Aphasia - A (=non) phasia (=speaking) betyder derfor, at nogen ikke længere kan sige, hvad han eller hun ønsker. Han eller hun kan ikke længere bruge sproget. Bortset fra Afasi, kan der ske lammelser med hensyn til:

- Bevidst handling
- Observere omgivelserne
- Koncentrere sig, tage initiativ og hukommelsen.

Mennesker kan ikke gøre to ting på samme tid længere.

Mange mennesker oplever at føle sig frustreret under deres ferie i udlandet, hvor de ikke er i stand til tydeligt at sige, hvad de mener eller ikke helt forstår, hvad den anden siger. Selv i lande hvor vi mestrer sproget godt, kan vi opleve det, når vi f.eks. skal besøge en læge. I lande hvor vi ikke mestrer sproget så godt, bliver vores evner til at kommunikere med lokalbefolkningen altid mere begrænset, og det lykkes ikke altid at bestille den mad, som vi virkelig gerne vil spise. Mennesker, som lider af afasi, oplever disse problemer hver dag. Afasi er derfor en sprogforstyrrelse. Der findes ikke to mennesker som lider af afasi, der er ens. Afasi er forskellig fra person til person. Alvoren og omfanget af afasien afhænger blandt andet af placeringen og alvoren af hjerneskaden, den tidligere sproglige kompetence og personens personlighed. Nogle mennesker, som lider af afasi, kan forstå sproget godt, men har problemer med at finde de rigtige ord eller at lave sætninger. På den anden side er der nogle, som snakker meget, men det, de siger, er svært at forstå for den, de snakker med; disse mennesker har ofte store vanskeligheder med at forstå sproget. De fleste mennesker med afasi ligger mellem disse to yderligheder af sproglig kompetence. Vær opmærksom på at en som lider af afasi almindeligvis stadig har sine fulde intellektuelle evner i behold! Der er næsten altid en grad af spontan helbredelse af sproget, når afasi udvikles. Denne helbredelse er sjælden eller aldrig fuldstændig. Der kan alligevel gøres fremskridt ved hjælp af en masse øvelser, anstrengelser og udholdenhed.

Afasiens udvikling

Afasi forårsages af en hjerneskade. En sådan hjerneskade opstår som regel af sygdomme forårsaget af dårligt fungerende blodkar. Det kaldes også slagtilfælde, hjerneblødning, hjerneinfarkt eller apopleksi. Med et medicinsk fagudtryk kaldes det CVA: Cerebral (=hjerne) Vascular (=blodkar) Accident (=ulykke). Andre årsager til udviklingen af afasi er for eksempel en læsion (en skade på hjernen forårsaget af for eksempel (bil) ulykke eller en hjernesvulst). Vores hjerne skal have ilt og glukose for at virke. Hvis blodcirkulationen i hjernen afbrydes på grund af CVA eller én af de andre årsager, vil hjerneceller dø en efter en på grund af det. I hjernen er der alle slags områder med forskellige funktioner. For de fleste mennesker sidder de sproglige områder i venstre halvdel af hjernen. I tilfælde af skader i disse sprogområder, er der tale om afasi.

Hvilke nye problemer kan ske?

Det sker sjældent, at man kun lider af afasi. Ofte er andre områder af hjernen også ramt. Eksempler på nye problemer kan være:

- Halvsidig lammelse (hemiplegic: hemi = halv, plegic = lammelse). For mennesker som lider af afasi er det ofte den højre side af kroppen. Muskernes handlemåde på den ene side af kroppen er ramt, da musklerne ikke samarbejder godt mere.
- Tab af halvdelen af synet (hemianopsi: hemi=halv, opsi= at se). De fleste ser alt, der er placeret på den raske halvdel af deres krop, men ikke det, der er placeret på den ramte side.
- At man ikke længere ved, hvordan en bevægelse skal udføres (apraxia, a= ikke, praxia=udføre). Enkle bevægelser såsom at blive klædt på, at spise og drikke kan pludselig ikke udføres bevidst mere. En person som lider af apraxia ved for eksempel ikke, hvordan man puster et lys ud, hvis han eller hun bliver bedt om det (bevidst handling), hvorimod han automatisk puster tændstikken ud, som han eller hun holder, hvis han eller hun er ved at brænde sine fingre.
- Problemer med at spise, drikke og synke (dysphagia, dys= ikke godt, phagia= synke). På grund af hjerneskade kan kæbe og synkemusklerne blive lammet, blive meget følsomme eller endog følelsesløse. Dette gør, det at spise og drikke vanskeligt. Lammelsen og følelsesløsheden i kinderne forårsager, at spyt kan dryppe fra mundvigen, uden at man mærker det.
- Hukommelsesproblemer. Sproget spiller en stor rolle, når man skal huske informationer. Hukommelsen lader til at virke mindre på grund af sprogproblemer. Derfor skal man altid notere stikord ned; dette gør det nemmere, for mennesker der lider af afasi, at huske ting.
- Reagerer anderledes. Nogen gange reagerer mennesker fuldstændigt anderledes efter at have lidt af et slagtilfælde, end de gjorde før. Kontrollen over at vise følelser er blevet mere vanskeligt. Det er muligt, at man griner og græder oftere. Det er også muligt, at det kræver større anstrengelser af ham eller hende at gøre det.
- Epilepsi. Når hjernen kommer sig efter en skade, dannes der arvæv i hjernen. Nogen gange forårsager arvæv en kortslutning inde i hjernen så at sige. Da kroppen får krampetrækninger, har man ofte problemer med at trække vejret, og han eller hun kan miste bevidstheden. Sådant et epileptisk anfald varer kun få minutter, men kommer ofte uventet og frygten er derfor ofte stor, for den person som lider af det såvel som familien.

Den ovenstående liste med nye problemer er slet ikke komplet. Afasisymptomerne og de nye konsekvenser er forskellige for hvert menneske. Hvert ovennævnt problem *kan* ske i forbindelse med afasi, men behøves ikke.

Behandling af afasi. Mange mennesker, som lider af afasi, har været indlagt i nogen tid. Indlæggelsen fandt ofte sted, efter at hjerneskaden opstod. Mange mennesker med afasi har stadig brug for yderligere behandling efter at være blevet udskrevet fra hospitalet. Det er ikke altid klart, hvem de kan henvende sig til for at få hjælp. Vær venlig at rådføre dig med lægen, som behandler dig, om mulighederne inden for dit lokalområde. Behandling af afasi foretages næsten altid af taleterapeuter. Alle som lider af afasi er i princippet berettiget til taleterapi. Behandlingens varighed er blandt andet forbundet med bedringen af afasi og med mulighederne og reglerne i dit land.

Retningslinjer for kommunikation.

Afasi ændrer måden, hvorpå man forstår eller måden, hvorpå han eller hun udtrykker sig på. Ved at gøre bedst brug af de tilbageblevne kommunikationsmuligheder, kan man stadig kommunikere med en, som lider af afasi. En med svær afasi forstår ofte kun de mest vigtige ord i en sætning. Han eller hun forstår "nøgleordene". At forstå ting ved hjælp af nøgleord kan skabe misforståelser og på grund af kombinationen af nøgleord og almindelig viden om ting, kan beskeden blive misforstået. Nogen gange tror vi og en som lider af afasi, at vi har forstået hinanden godt. En senere reaktion viser så nogen gange, at det ikke var tilfældet.

Hvis du vil fortælle noget til en med afasi.

- For det første skal du tage dig tid til samtalen. Sæt dig komfortabelt og få øjenkontakt.
- Hvis du frygter for denne samtale, så fortæl noget simpelt omkring dig selv og stil derefter spørgsmål, som du allerede selv kender svaret på.
- Tal langsomt og i korte sætninger og fremhæv de vigtigste ord i sætningen.
- Skriv de vigtigste ord ned. Gentag beskeden og giv det, som du skrev ned, til afasi patienten. Afasi patienten kan bruge det som en påmindelse eller som et meddelelsesmiddel.
- Hjælp den som lider af afasi med hans eller hendes problemer, når de udtrykker sig ved at pege, gestikulere, tegne eller skrive, og spørg om han eller hun kan udpege, gestikulere, tegne eller skrive noget af det. Led sammen i lommeordbogen eller i samtalebogen.

Hvis en med afasi vil fortælle dig noget.

Først skal det gøres klart, hvem det drejer sig om, hvad der sker eller er sket, og muligvis hvor eller hvornår begivenheden finder sted eller fandt sted. Det er meget vigtigt, at du stiller de rigtige spørgsmål, og at du er opfindsom og går frem så systematisk som muligt. Prøv altid at stille flervalgsspørgsmål, hvor du opstiller problemerne, som kan vælges ved siden af hinanden.

Kommunikationshjælp. I mange lande findes der specielle pegebilledbøger med ord og tegninger. Ved at pege på ord og tegninger, kan man gøre det klart, hvad man mener. Rådfør dig med din læge eller taleterapeut om sådan hjælp også er muligt i dit land. Hvis dette ikke er tilfældet, kan du selv lave en kommunikationsbog. I den kan du medtage billeder eller forestillinger og ord, som er vigtige for den, som lider af afasi. På denne måde kan diskussion om begivenheder finde sted og følelser kan blive diskuteret.

Når man diskuterer med en, som lider af afasi, kan I prøve, ved hjælp af en pege billedbog, at kigge efter begreber, som er vigtige i diskussionen sammen. Sørg for at have blyant og papir lige ved hånden. Du kan så skrive de vigtigste ord fra samtalen ned under hinanden, så det bliver nemmere at følge og at huske indholdet af samtalen.

Tålmodighed overvinder alt.

At have en diskussion med en, som lider af afasi, kræver en del tid og tålmodighed. Til trods for de førnævnte tips kan det ske, at I stadig ikke forstår hinanden. Lad emnet hvile en tid, og prøv igen senere, hvor I måske vil have mere succes.

Mere information

På Association Internationale Aphasies hjemmeside (AIA) kan du finde mere information om afasi på forskellige sprog. www.aphasia

international.com Her kan du også finde link til nationale afasi foreninger, som alle giver information om afasi på deres eget sprog.

Formålet med denne hjemmeside er at henlede opmærksomheden på afasi og at stimulere grundlæggelserne af kontaktgrupper for medpatienter for at undgå, at mennesker, som lider af afasi, ender i social isolation.